

**LA SIMULACIÓ DE PROCEDIMENTS JUDICIALS AMB ESTUDIANTS DE
PRACTICUM I (LLICENCIATURA EN DRET):
UN CAS D'APRENTATGE COOPERATIU**

Autor: Josep Cañabate Pérez

Departament: Dret Públic i de Ciències Històricojurídiques

E-mail: Jose.Canabate@uab.cat

1. Introducció

Tradicionalment l'ensenyament del dret ha sofert un endarreriment en relació a d'altres disciplines no només dins de l'àmbit de les Ciències socials sinó també amb la resta de sabers universitaris. Així ens troben amb el fet paradoxal que l'aprenentatge del dret que podia fer un estudiant de començaments dels anys noranta no diferia gaire d'allò que fa més de cinc segles feien els seus col·legues de Bolònia. En efecte, la classe magistral i la conseqüent pressa 'compulsiva' d'apuntes representava, i ha representat fins fa molt poc temps, el principal mètode d'ensenyar el dret. L'espai físic i temporal que era la classe reproduïa una manera d'aprendre absolutament passiva, i l'estudi prioritzava totalment les habilitats relacionades amb la memòria relegant altres tan importants per un jurista com la capacitat de raonar, o d'expressar-se amb claredat. D'aquesta manera, els estudis de dret es transformaven en una pluralitat de 'mini oposicions' a superar, produint com a lamentable resultat que en comptes d'obtenir un professional capaç d'enfrontar-se amb els diferents reptes del món laboral, ens trobàvem amb una mena d'especialista en superar un tipus d'examen desconnectat de les exigències de la realitat.

La introducció d'assignatures com Practicum, s'ha d'entendre dins de les estratègies per millorar i innovar el mètode docent i d'aquesta manera superar les greus problemàtiques que acabo d'apuntar, és a dir, evitar un aprenentatge merament acumulatiu e individualista, fomentar el raonament i l'argumentació de les diverses matèries, relacionar-se amb el professor i amb els seus companys, difondre l'ús de les noves tecnologies, treballar en grup i organitzar el temps en funció a l'equip.

En conseqüència, l'aprenentatge cooperatiu esdevé un dels pilars fonamentals per aconseguir una part important d'aquests objectius doncs és indubtable que els fruits del treball en col·laboració sempre són majors que els aconseguits a partir del que s'elabora individualment, i aquesta qüestió té una rellevància molt especial en l'àmbit jurídic on un percentatge elevat dels estudiants desenvoluparen el seu futur professional en organitzacions complexes com grans despatxos, administracions públiques, empreses. Per aquest motiu i seguim a Hills les funcions bàsiques que s'aconsegueixen amb l'aprenentatge cooperatiu són les següents:

1. Ajuda a que dos persones, o més, treballin juntes.
2. Permet compartir coneixements i experiències.
3. Automatitza les activitats.
4. Ajuda a crear una memòria de la organització.

Aquestes funcions impliquen l'assoliment per part de l'estudiant de un sèrie de capacitats entre les que poden destacar:

1.-Autonomia individual i de grup. Amb això volem dir saber planificar, resoldre les dificultats amb un bon grau d'autonomia individualment i en grup, assumir les responsabilitats individuals dins del grup i les col·lectives del grup com a tal, coordinar o col·laborar en la coordinació del grup (relació i cooperació, cooperació recíproca, participació, intervenció adequada dins del grup...).

2.-Compliment de compromisos: Responsabilitat en la tasca (compromís i esforç). Complir compromisos.

3.-Actitud de comunicació (escoltar, respectar la opinió del grup, mostrar tolerància) i capacitat de comunicació (visionar i interpretar -saber manejar la informació-, saber utilitzar la expressió comunicativa i emocional).

2.- La simulació de judicis: un mètode docent a desenvolupar amb l'aprenentatge cooperatiu.

Aquest mètode d'aprenentatge del dret ha estat molt utilitzat pel sistema d'ensenyament del dret anglosaxó, doncs per la seva pròpia filosofia del dret es dona una gran rellevància a la praxis. En les nostres facultats, encara que tímidament, començar a difondre's la utilització d'aquests sistemes, i com a exemple fefaent podem esmentar que la facultat de dret de la nostra universitat (UAB) té en marxa un projecte consistent en la reproducció totalment fidel de la típica sala de vistes d'un jutjat.

La simulació de judici intenta reproduir de la manera més real possible un procediment judicial des de la seva fase inicial fins la sentència. Per que l'exercici sigui més real s'agafen procediments judicials reals dels quals gràcies a la col·laboració d'advocats i jutges es té tota la informació i documentació del cas, encara que naturalment sense utilitzar cap dades personal.

El desenvolupament de la simulació és molt semblant a la dinàmica dels coneguts com a jocs de rol, és a dir, s'atribueixen rols a cada grup d'estudiants o si s'escau a algun estudiant. El professor es reserva el paper del jutge però només amb funcions conductores i organitzatives, doncs la sentència la dicta la resta dels estudiants actuant a mode de jurat.

En aquest cas es van triar tres casos jurídic, el primer un procediment canviari, el segon sobre un desnonament per precari, i el tercer un divorci contenciós.

A continuació explicaré com es desenvolupa aquest treball, però abans vull analitzar quines són les condicions que s'han de donar perquè es pugui fer el treball cooperatiu.

3.- Condicions

Perquè es pugui desenvolupar un treball cooperatiu han de donar-se diverses condicions o pautes, algunas de las cuales podrían ser:

1º.- Auto coneixement intern de grup. Es requereix la creació d'un clima de lliure expressió, confiança i capacitat d'escoltar.

2º.- Capacitat d'escoltar. S'ha de valorar totes les aportacions, encara que no semblin importants doncs poden donar lloc a d'altres.

3º.- Fer aportacions i exposar al col·lectiu allò que pensem. La responsabilitat d'aportar és de cada persona, no és dels altres, no ve "de fora". No es pot deixar de banda la responsabilitat en la implicació o no en un treball col·lectiu. Cadascú s'ha de preguntar que pot aportar, en que pot cooperar.

4.- Saber veure i tenir en compte les diferents expectatives.

5.- Saber acordar. Es tracta d'evitar de seguir les instruccions d'un dels membres del grup, o fer individualment i de manera fragmentada el treball.

1º.- Escoltar totes les propostes, tractant de saber el perquè l'altra persona està dient o plantejant alguna cosa.

2º.- Establir preferències: es més important ser eficaç per arribar a un acord, que exposar les raons i pensar en aquestes com una finalitat. L'eficàcia dependrà de l'objectiu que es persegueixi.

3º.-Explicitar el projecte comú: es necessari disposar d'un projecte comú a desenvolupar, que es converteixi en el referent i en base al que mesurarà l'eficàcia

4º.- Arribar a acords viables en benefici d'aquest projecte comú.

3. Procés a seguir

Per portar a terme un treball cooperatiu s'han de seqüenciar molt les diferents fases que han de desenvolupar aquest.

- La primera fase (I). Experimentació. En aquesta fase es presenta el cas als dos grups, tan la part actora com la part demandada. Tanmateix, com succeeix a la realitat cada grup té només una part de la informació. En aquesta etapa cada membre del grup rep individualment tota la informació i començar a ordenar-la per tal de fer-la més aprehensible.

En aquest punt, s'han de recollir bibliografia sobre el cas, jurisprudència, etc. Això possibilita que aquells estudiants que estiguin més familiaritzats amb programes

de bases dades jurídiques, o fins i tot amb l'ús d'una biblioteca jurídica puguin ensenyar a la resta.

- La segona fase (II) és la d'observació reflexiva sobre la informació rebuda. Aquesta ens permet que hi hagi un punt de partida, i que comencin a prendre les posicions que s'hauran de plantejar de forma col·lectiva. Cada membre del grup tindrà la seva opinió i començarà a dissenyar una estratègia jurídica a seguir.

- La fase III és la de conceptualització abstracta. És aquí on es fixaran les estratègies a seguir, quins són els objectius, es tracta de treballar de posa comú els diferents punts de vista, i arriba al nucli de la qüestió jurídica.

- La fase final (IV) es la de l'aplicació efectiva, la del desenvolupament de la estratègia jurídica que s'utilitzarà al judici simulat. El resulta és el projecte comú, en aquest cas l'estratègia jurídica a seguir. A continuació desenvoluparé aquest aspecte.

4.-Projecte comú

El projecte comú, s'arriba per mitjoc a través de la secuencia que sea, una vez definido se debe convertir en un referente fundamental para nuestro trabajo cooperativo.

Un projecte comú haurà de tenir tres elements imprescindibles. El primer condiona la existència dels altres dos:

1º.- Existència de **mínims compartits**, que siguin susceptibles de consens (en aquest aspecte sí es necessari el consens). Aquests mínims seran els que orientin les accions que emprenguin. Estan sempre relacionats amb valors (por eso se le suele denominar a este planteamiento "ética de mínimos"), pues en realidad decidimos en base a éstos y a emociones y no con la razón.

2º.- Existència de **tasques**. Tenir tasques ben definides permetrà arribar acords raonables sempre que els mínims anteriors siguin assumits.

3ª.- Existència de **desacords**: aquests aportaran la creativitat i l'avenç. És a dir, no només han admetre la diferència, sinó que aquesta es necessària per a avençar i fomentar la creativitat.

La cooperació no es basa en admetre el que diuen altres i silenciar els conflictes, sinó en reconèixer i afrontar.

2.2.- Les dificultats del treball cooperatiu.

Quines són les dificultats amb les quals ens hem trobat en l'actuació cooperativa? Aquestes, són les pròpies de la professió de docent o tenen cabuda de manera similar en d'altres col·lectius, amb independència de qui formin part d'ells?

El fet que es constata és que el treball cooperatiu és una pràctica aïllada, sovint conseqüència de l'inexperiència o la manca de formació. Alhora es constata que el professorat

III Jornada d'Innovació Docent 2006

no és l'únic grup que té dificultats per emprendre aquesta activitat, però que comparteix els mateixos obstacles que la resta: per una banda, la dificultat que implica posar-s'hi d'acord per treballar de manera conjunta; per l'altra, la perversió del model, que provoca l'efecte contrari al desitjat, en el sentit que el treball esdevé lent i empobrit en comptes d'alleugerar-ne l'esforç.

Un cop superades aquestes dificultats inicials, vam encetar una experiència de treball cooperatiu, trobant-nos amb la següent relació de dificultats:

1) Absència de concreció inicial de l'objectiu que es persegueix. L'efecte és manca de clarificació, avançament impulsiu de la feina sense objectius definits. Davant l'inexistència d'objectius, ens trobem davant l'absència d'un mètode de resolució de la tasca adequat, per la qual cosa es modifica sense previ debat o sense haver estat provat. Sense objectiu ni mètode la tasca del grup és desconeguda.

2) Complir cadascú amb la seva "obligació", sense tenir present el projecte comú. La tasca conjunta no té sentit sempre i quan es vegi com una simple suma d'individualitats, en lloc d'un treball cooperatiu que es complementa amb allò que ofereixen la resta de persones del grup.

Tenen lloc situacions que fan malbé el concepte de treball cooperatiu: separar-se de la tasca comuna, posar-se a treballar y resoldre amb algun membre del grup aïlladament, o no tenir present la tasca feta per la resta de gent. En casos extrems pot passar que no s'aporti res al grup esperant que sigui aquest qui, abstractament, resolgui el conflicte.

3) Al contrari del dit anteriorment, algú espera del grup que aquest aclareixi la tasca sense fer cap mena d'aportació individual. Com en el cas anterior, es segueix cooperant des d'una perspectiva més individual que no col·lectiva; té lloc una aportació però sense tenir present que estem davant quelcom col·lectiu. Hi ha casos en els quals no n'hi ha treball individual.

4) Fa falta un temps de preparació previ al desenvolupament de la tasca comuna per tal que cadascú es situï i les idees tinguin fluidesa, que posteriorment s'aportaran al grup.

5) Els grups són estàtics i no varien l'estratègia, fins i tot malgrat haver comprovat la manca de resultats.

6) Pot succeir que existeixi algun membre que vulgui controlar o imposar el seu mètode.

7) Donar per suposada una informació, individual o col·lectiva, depenent de qui la produeixi o de les idees preconcebudes sobre les dades o, al contrari, jutjar prejuiciosament l'aportació de part del membres del grup.